

УДК 351.77:616.31

Н. І. Обушна,
д. держ. упр., доцент, професор кафедри публічного управління та публічної служби,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0001-5612-3104
Н. В. Махінчук,
аспірант, Національна академія державного управління при Президентові України,
завідувач стоматологічного відділення Центральної поліклініки МВС України
ORCID ID: 0000-0002-9048-0655

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.11.65

СИСТЕМА СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

N. Obushna,
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Public
Governance and Public Service, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
N. Makhinchuk,
Postgraduate student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine;
Head of the dental department of the Central Polyclinic of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

SYSTEM OF DENTAL ASSISTANCE TO THE POPULATION AS AN OBJECT OF STATE REGULATION IN THE FIELD OF HEALTHCARE

У статті обґрунтовано актуальність дослідження сутності, складу та особливостей функціонування системи стоматологічної допомоги населенню як об'єкта державного регулювання у сфері охорони здоров'я. Саму систему стоматологічної допомоги населенню представлено у вигляді таких взаємопов'язаних складових підсистем: підсистема власне надання стоматологічної допомоги населенню та підсистема менеджменту у сфері стоматологічної допомоги населенню. На цій підставі визначено особливості функціонування системи стоматологічної допомоги населенню як об'єкта державного регулювання. Враховуючи, що формування сучасної філософії державного управління передбачає її переорієнтацію з керування на регулювання і надання послуг, з'ясовано сутність, мету, основні завдання та функції державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

The article substantiates the relevance of the study of the nature, composition and features of the functioning of the system of dental care as an object of state regulation in the field of health care. The system of dental care to the population is presented in the form of such interconnected components of subsystems as: 1) the subsystem of own provision of dental care to the population; 2) management subsystem in the field of dental care (management of recruitment and selection of medical staff and their careers; staff adaptation; work motivation; professional training and professional development of staff; certification, licensing, accreditation, certification in dental activities; pricing in the field of dental care; management in the field of production (supply) of dental products (equipment, tools, consumables, orthopedic products, etc.), etc.). On this basis, the peculiarities of the functioning of the system of dental care to the population as an object of state regulation are determined. Given that the formation of a modern philosophy of public administration

involves its reorientation from management to regulation and provision of services, clarified the essence, purpose, main tasks and functions (regulatory, target function (planning), stimulating, distributive, supervisory (controlling), socialization of dental assistance to the population, information and communication) of state regulation of the system of dental care to the population, as well as outlines the main subjects and objects of such state regulation. The conducted researches allowed to generalize the features inherent in the modern paradigm of state regulation of the system of dental care to the population. It is concluded that rational state regulation of the system of dental care to the population does not oppose the mechanism of its market regulation (self-regulation) and does not replace it, but consciously uses its regulatory potential, gives market regulators a purposeful character. Ultimately, it contributes to the achievement of state goals and priorities in the system of dental care to the population with lower economic and social costs.

Ключові слова: державне регулювання, сфера охорони здоров'я, стоматологічна допомога населенню, система стоматологічної допомоги населенню, державне регулювання системи стоматологічної допомоги населенню.

Key words: state regulation, health care, dental care to the population, the system of dental care to the population, state regulation of the system of dental care to the population.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сфера охорони здоров'я підлягає регулюванню з боку держави, що "здійснюється в інтересах усього суспільства як для стимулювання та активізації необхідних суспільству видів медичної діяльності, так і для обмеження або заборони нелегітимних її форм і видів. Основне завдання державного регулювання охорони здоров'я — впливати на розвиток об'єктів медичної сфери всіх форм власності, здійснювати контроль за наданням ними високоякісних послуг для вирішення соціальних проблем, пов'язаних із здоров'ям, законодавчо гарантувати рівні умови господарської діяльності медичних підприємств і організацій" [2, с. 59].

Відзначимо, що одним із складників охорони здоров'я в Україні є стоматологічна допомога населенню (СДН), основна місія якої — збереження та відновлення стоматологічного здоров'я населення та підвищення якості його життя [7]. Адже, як відомо, стан зубів і слизової оболонки порожнини рота тісно пов'язані зі станом здоров'я усього організму, тому "низький рівень стоматологічного здоров'я негативно впливає на стан загального здоров'я впродовж всіх періодів життя людини, спричиняючи соціальні та фінансові проблеми" [1, с. 371], а в деяких випадках створює суттєві перепони на шляху професійної самореалізації (творчі професії, публічна діяльність тощо). Хоча Всесвітня федерація стоматологів (FDI) наголошує, що карієс і хвороби ротової порожнини залишаються найпоширенішими захворюваннями у всьому світі — 98 % населення Землі потерпають від них [4].

Отже, на сьогодні профілактика стоматологічних захворювань та якісна СДН мають стати окремим соціальним пріоритетом державної політики у сфері охорони здоров'я, який передбачає одночасну трансфор-

мацію стоматологічної діяльності із соціально-витратної в соціально-інвестиційну. Все це потребує формування інноваційної траєкторії розвитку системи СДН, у реалізації якої вагома роль відводиться використанню дієвих механізмів державного регулювання та пошуку нових стратегічних управлінських рішень у контексті реформування сфери охорони здоров'я України (у т.ч. й в умовах поширення пандемії COVID-19). У результаті з'являється потреба більш ґрунтовного дослідження сутності, складу та особливостей функціонування системи СДН як об'єкту державного регулювання у сфері охорони здоров'я.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зауважимо, що зарубіжні й вітчизняні вчені у своїх публікаціях приділяють чільну увагу теоретико-прикладним засадам розвитку сфери охорони здоров'я та її державного регулювання. Зокрема, досить ґрунтовно ці питання розроблені у працях зарубіжних учених (А. Абрамешин, І. Ансофф, Х. Віссема, П. Друкер, Дж. Пірс, М. Портер та інші). Водночас різні аспекти державного регулювання охорони здоров'я є наріжним каменем вітчизняних наукових досліджень М. Білинської, О. Гаврилюка, З. Гладуна, Д. Карамішева, Н. Кризиної, І. Петрової, Я. Радиш, Ю. Ридзеля, Н. Чалої та ін. Водночас особливості державного регулювання у системі СДН досліджували: І. Бедрик, Л. Литвинова, О. Мельниченко, О. Павленко, О. Савчук, І. Хожило, В. Чопчик, В. Шевцов, та ін.

НЕВИРІШЕНІ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Попри наявні наукові розробки з досліджуваної проблематики, в науковому вітчизняному дискурсі ще не на-

Рис. 1. Склад системи стоматологічної допомоги населенню

Джерело: власна розробка авторів.

були цілісного відображення теоретичні аспекти формування та розвитку системи СДН як об'єкта державного регулювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

З огляду на зазначене, головна ідея статті полягає в обґрунтуванні сутності, складу та особливостей функціонування системи СДН як об'єкта державного регулювання у сфері охорони здоров'я.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогодні проблема забезпечення стоматологічного здоров'я населення України за своїми масштабами та наслідками вже виходить за рамки суто галузевої, тобто медичної проблеми. Її розв'язання потребує дедалі активного втручання не тільки органів галузевого управління, тобто Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, але й органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування (ОМС), представників наукової медичної спільноти (та суміжних галузей), власне лікарів-стоматологів та ін.

З огляду на це, сучасну систему СДН (як цілісність, яку формують її частини, що пов'язані одна з одною та залежать одна від одної) надалі представимо у вигляді таких взаємопов'язаних структурних підсистем:

1. Підсистема власне надання стоматологічної допомоги населенню. Метою функціонування такої підсистеми є покращання стоматологічного здоров'я населення за рахунок задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я. У цьому контексті СДН — комплекс заходів, які здійснюються на підставі локальних та уніфікованих протоколів, щодо проведення оцінки, діагностики, профілактики та лікування (хірургічних та не хірургічних) захворювань

порожнини рота, щелепно-лицьової області та суміжних і пов'язаних з ними впливів на організм людини, з метою задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я [7]. Тобто така підсистема представлена такими процесами: оцінка → діагностика → профілактика → лікування (хірургічних та не хірургічних) захворювань порожнини рота, щелепно-лицьової області та суміжних і пов'язаних з ними впливів на організм людини.

Головним об'єктом СДН є пацієнти-споживачі стоматологічних послуг (населення України, іноземці), а предметом — захворювання зубів, порожнини рота, щелепно-лицьові ділянки; суміжні та пов'язані з ними впливи на організм людини. Суб'єктами надання СДН в Україні є: стоматологи; молодші спеціалісти з медичною освітою — гігієністи, зубні техніки, асистенти стоматологів та інші профільні спеціалісти.

Зауважимо, що на сьогодні в Україні всі лікарі стоматологічного профілю віднесені до вторинного рівня медичної допомоги, однак реальна більшість із них надає первинну стоматологічну допомогу [9]. Тобто наразі в Україні це питання законодавчо не врегульовано, адже в системі СДН маємо певну колізію: де-юре стоматологія визнана однією з лікарських спеціальностей; де-факто ця галузь практично не фінансується, і місцеві органи самоврядування на власний розсуд вирішують, як саме мають виживати комунальні стоматологічні заклади (кого фінансувати, кого переводити на госпрозрахунок, а кого й ліквідувати взагалі). Хоча в більшості європейських країн стоматологічна допомога виділена в окремий вид медичної допомоги, яка надається на всіх рівнях. Відповідно 80% — 85% лікарів стоматологічного профілю є лікарями-стоматологами загальної практики [3, с. 110].

2. Підсистема менеджменту у сфері стоматологічної допомоги населенню. Метою функціонування такої підсистеми є не лише покращання стоматологічного здоров'я населення, а й створення сприятливих передумов для розвитку системи СДН загалом. Означене уможлиблюється завдяки узгодженню інтересів функціонування таких складових підсистеми:

2.1. Управління наймом і відбором медичного персоналу в системі СДН та його службовою кар'єрою.

2.2. Адаптація персоналу в системі СДН для розкриття їхнього потенціалу.

2.3. Мотивація праці персоналу в системі СДН.

2.4. Професійне навчання та професійно-кваліфікаційне зростання спеціалістів вищої та середньої ланки стоматологічної установи.

2.5. Атестація, ліцензування, акредитація, сертифікація в стоматологічній діяльності.

2.6. Ціноутворення у сфері СДН. Реформування в системі СДН в Україні обов'язково торкнеться розробки тарифів надання стоматологічних послуг, які безпосередньо пов'язані зі стандартами надання медичної допомоги й клінічними протоколами. Адаже у процесі звернення до стоматолога, пересічні громадяни, скоріш за все, потребують "стоматологічної допомоги", а фактично отримують "стоматологічну послугу". Так, Мельниченко О.А. абсолютно справедливо акцентує увагу на вартісному аспекті стоматологічної послуги, визначаючи її як "оплачуване пацієнтом використання ресурсів, необхідних задля діагностики, лікування, реабілітації та профілактики захворювання його зубів, порожнини рота та щелепово-лицьові ділянки" [6].

У зв'язку з цим нагадаємо, що в усьому світі стоматологічна діяльність — високовартісна, тому питання ціноутворення у сфері стоматологічної допомоги є досить важливим. Оплата за надання стоматологічної допомоги здійснюється, як правило, за рахунок плати пацієнтом (його представником), виплат з системи медичного страхування, цільових виплат з державного чи місцевих бюджетів.

На наше переконання, усвідомлення значущості стоматологічного здоров'я має доповнюватись спроможністю населення оплачувати якісні стоматологічні послуги. Саме тому результати успішної взаємодії "пацієнт — стоматолог" значною мірою залежать від результативності державного регулювання розвитком стоматології загалом.

2.7. Управління у сфері виробництва (поставок) продукції стоматологічного призначення (обладнання, інструменти, витратні матеріали, ортопедична продукція та ін.) та ін.

Виокремлені вище підсистеми, що забезпечують функціонування та розвиток системи СДН, мають бути взаємопов'язаними і спрямовуватись задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я. Узагальнену візуалізацію складу системи СДН подано на рисунку 1.

Таким чином, виходячи з рисунка 1, серед особливостей функціонування системи СДН можна визначити таке:

1) система СДН — відкрита соціально-економічна багаторівнева система, в структурі якої державний, комунальний та приватний сектори є провідними ланками

у задоволенні потреб громадян щодо отримання стоматологічної допомоги;

2) складові елементи системи СДН (підсистема власне надання СДН та підсистема менеджменту у сфері СДН) знаходяться у відносинах координації, ієрархії, субординації, і розвиваються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Поєднання означених підсистем якраз і надає змогу здійснювати певну діяльність й виконувати завдання системи СДН загалом;

3) успішне функціонування виокремлених підсистем має передбачати одночасно як запровадження лікарського самоврядування та самоврядування в стоматології, так і активне впровадження в стоматології загальнодержавного контексту регулювання такої діяльності;

4) сучасна модель системи СДН базується на строкатому поєднанні державної і комунальної систем охорони здоров'я з "вкрапленням" розгалуженої мережі приватних стоматологічних закладів;

5) система СДН як соціальна система представлена трьома основними системоутворювальними факторами: людським, технічним та організаційним;

6) система СДН постійно еволюціонує в напрямках підвищення результативності й ефективності діяльності з метою якісного задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я;

7) основою сучасної соціальної парадигми в цій сфері має бути розуміння того, що СДН є не лише зобов'язанням держави перед суспільством щодо забезпечення доступності стоматологічних послуг, але й перспективним видом економічної діяльності;

8) практична реалізація системи СДН охоплює: тактичний напрям, спрямований на реалізацію поточних функцій системи; стратегічний напрям, орієнтований на розробку та реалізацію стратегії розвитку системи загалом.

Отже, систему СДН доцільно розглядати у складі сфери охорони здоров'я як одну з підсистем соціально-економічної політики суспільства, що взаємопов'язана з багатьма іншими підсистемами та інститутами соціуму. Водночас система СДН — самостійна багаторівнева структурована сукупність взаємопов'язаних елементів (підсистема власне надання СДН та підсистема менеджменту у сфері СДН), що знаходяться у відносинах координації, ієрархії, субординації, мають свої внутрішні і зовнішні функції, спрямовані на розробку і реалізацію заходів щодо якісного задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я.

З огляду на викладене та, враховуючи, що формування сучасної філософії державного управління передбачає її переорієнтацію з керування на регулювання і надання послуг, орієнтиром нашого подальшого дослідження виступає саме державне регулювання системи СДН.

Власне поняття "державне регулювання системи СДН" надалі пропонуємо розглядати як здійснення впливу держави (органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів) на створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для забезпечення /стабілізації/ впорядкування діяльності в системі СДН, що здійснюється в динамічно мінливих умовах конкурентного середовища, згідно завдань

Таблиця 1. Функції державного регулювання системи СДН

Функції	Їх сутність
1. Нормативно-правова функція	Передбачає організацію діяльності суб'єктів СДН через встановлення "правил гри" за допомогою розробки й затвердження регуляторних нормативно-правових актів, а також погодження документів професійного самоврядування стоматологів
2. Цільова функція (планування)	Визначає цілі, пріоритети та основні стратегічні напрями розвитку системи СДН, виходячи з потреб населення в стоматологічних послугах
3. Стимулююча функція	Передбачає формування/запровадження регуляторів, здатних ефективно впливати на розвиток системи СДН та пристосовувати його до постійно змінюваних умов функціонування системи СДН
4. Розподільча функція	Забезпечує систематичне коригування розподілу ресурсів (у т.ч. й фінансово-економічних) для розвитку прогресивних процесів, усунення негативних зовнішніх ефектів у системі СДН
5. Наглядово-дорадча (контролююча) функція	Передбачає нагляд щодо дотримання законодавства (у т.ч. й процесів ціноутворення на стоматологічні послуги), якості послуг у сфері СДН, реалізації стратегічних і оперативних планів у рамках галузі, використання ресурсів (у т.ч. й фінансових) тощо
6. Функція соціалізації СДН	Сприяє розвитку системи забезпеченню соціального захисту та соціальних гарантій у сфері СДН, а також залученню громадськості до контролю за діяльністю СДН та орієнтує її на "суспільно корисні справи" з метою забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я та балансу у взаєминах "стоматолог - пацієнт"
7. Інформаційно-комунікативна функція	Дозволяє узгоджувати і об'єднувати цілі діяльності системи СДН та інтереси громадян в єдине ціле, що в результаті призводить до прийняття ефективних управлінських рішень

Джерело: власна розробка авторів.

і функцій державної політики в цій сфері. Водночас вплив органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів на суспільно-економічні відносини в системі СДН здійснюється за допомогою сукупності взаємопов'язаних форм, принципів, інструментів/ засобів, методів і важелів державного регулювання.

Звідси метою державного регулювання системи СДН є створення сприятливих передумов (правових, економічних і соціальних), необхідних для забезпечення /стабілізації/ впорядкування діяльності в системі СДН, що здійснюється в динамічно мінливих умовах конкурентного середовища, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері.

Реалізація означеної мети значно мірою визначатиме місію державного регулювання системи СДН, а саме — якісне задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я.

Водночас головна мета державного регулювання системи СДН визначає його завдання та функції.

Наукові пошуки у колі даної проблеми дозволили нам виокремити ряд завдань державного регулювання системи СДН, серед яких завдань найбільш значущими є такі:

— встановлення конкурентних "правил гри" в системі СДН за допомогою розробки й затвердження регуляторних нормативно-правових актів (законів, програм розвитку, стандартів та ін.), а також погодження документів професійного самоврядування стоматологів, що спрямовані на формалізацію та оптимізацію взаємовідносин у ланцюгу "пацієнт — стоматолог — стоматологічний заклад — громадське об'єднання сто-

матологів — органи публічного управління";

— виявлення потреб населення у стоматологічних послугах з урахуванням досягнення оптимального балансу публічних і приватних інтересів у системі СДН та забезпечення їх реалізації у правовому полі;

— сприяння інноваційному розвитку системи СДН та забезпеченню населення якісними стоматологічними послугами;

— забезпечення цільового та прозорого розподілу та використання бюджетних коштів у системі СДН;

— здійснення нагляду за дотриманням законодавства в сфері СДН (зокрема, за процесами ціноутворення, атестації, ліцензування, акредитації та сертифікації у сфері стоматологічної діяльності; у сфері виробництва (поставок) продукції стоматологічного призначення (наприклад, обмеження або заборона несертифікованих засобів медичного призначення тощо);

— удосконалення організації та керування в системі СДН, а також стимулювання розвитку системи безперервного професійного й особистісного розвитку персоналу у сфері СДН (у т.ч. й підвищення кваліфікації), визначення кількісних та якісних параметрів підготовки (у т.ч. за бюджетні кошти) для надання сучасних стоматологічних послуг);

— забезпечення ефективного соціального захисту як працівників у сфері СДН, так і забезпечення державою гарантованої безкоштовної стоматологічної допомоги населення;

— посилення соціального діалогу щодо здійснення державної політики у сфері СДН та підвищення на цій основі рівня суспільної довіри до функціонування такої системи з метою забезпечення прав людини у сфері

охорони здоров'я та балансу у взаєминах "стоматолог — пацієнт" (ефективна профілактика хвороб, доступна та якісна діагностика та лікування та ін.) та ін.

З огляду на визначені вище завдання, потребують уточнення функції (від лат. *functio* — виконання, здійснення, а також діяльність, обов'язок, призначення, роль) державного регулювання системи СДН.

Функції державного регулювання системи СДН — це самостійні та якісно однорідні складові, об'єднані між собою єдиною метою, особливостями реалізації, за допомогою яких реалізуються мета та завдання державного регулювання системи СДН (мета — завдання для виконання — функція, як процес вирішення завдання).

Проведені дослідження дозволяють ідентифікувати такі основні функції державного регулювання системи СДН, як: нормативно-правова функція; цільова функція (планування); стимулююча функція; розподільча функція; наглядово-дорадча (контролююча) функція; функція соціалізації СДН; інформаційно-комунікативна функція.

Більш детально означені функції охарактеризовані у таблиці 1.

Важливо зауважити, що вищеописані функції державного регулювання системи СДН тісно взаємопов'язані та можуть призвести до бажаного ефекту лише тоді, коли вони співпрацюють комплексно.

Оскільки концепція державного регулювання системи СДН органічно поєднує в єдиний ланцюг такі категорії як суб'єкт, його дії та об'єкт цих дій, вона дає можливість відстежити послідовність управлінського впливу держави на всі виокремлені складові системи СДН.

У зв'язку з цим відзначимо, що державне регулювання системи СДН здійснюється такими суб'єктами як органи державного управління та/або уповноважені державою суб'єкти — представницькі, виконавчі, судові. Провідне місце у цьому процесі належить, беззаперечно, апаратів держави, на який покладено завдання проведення державної політики в сфері охорони здоров'я загалом та СДН у тому числі. Тобто основними суб'єктами державного регулювання системи СДН є: президент України; Верховна Рада України; Міністерство охорони здоров'я України (в межах повноважень та у спосіб передбачений законодавством України, яке не повинно призводити до втручання держави та її посадових осіб у діяльність професійного самоврядування стоматологів); управління охорони здоров'я обласної держадміністрації, департамент охорони здоров'я миськради та ін.

Об'єкт державного регулювання в системі СДН — складно структурований, оскільки представлений переліком питань (проблем, активів), необхідних для надання стоматологічної допомоги населенню та здійснення стоматологічної діяльності загалом. Зокрема, серед них відзначимо:

1) матеріальні ресурси/об'єкти:

а) власне заклади охорони здоров'я (у т.ч. й юридичні особи, що забезпечують надання стоматологічних послуг, серед них: "лікувально-профілактичні заклади, які мають стоматологічні відділення (кабінети); приватні стоматологічні клініки та кабінети" [5, с. 130]; "стоматологічні кабінети в комунальних лікарнях, диспансерах, жіночих консультаціях, школах і дошкільних установах,

вищих і середніх спеціальних навчальних закладах; стоматологічні відділення (кабінети) в територіальних поліклініках при медико-санітарних частинах і здоров'я пунктах підприємств" [8, с. 132—133]); лікарські засоби та основні засоби у сфері СДН;

б) навчальні заклади, що здійснюють підготовку фахівців стоматологічного профілю в країні;

в) виробники (постачальники) продукції стоматологічного призначення (обладнання, інструменти, витратні матеріали, ортопедична продукція та ін.);

г) "суміжники" (заклади розміщення та харчування; підприємства транспорту, зв'язку, торгівлі, комунальних і побутових послуг; страхові компанії, банківські установи; аптеки; та ін.);

2) людські ресурси:

а) персонал стоматологічних закладів/установ: фізичні особи, які безпосередньо надають стоматологічні послуги (лікарі-стоматологи); фізичні особи, які забезпечують надання стоматологічних послуг (керівники медичних закладів, зубні техніки, допоміжний персонал та ін.);

б) споживачі стоматологічних послуг (населення України, іноземці);

3) фінансові та інформаційні ресурси в системі СДН;

4) нематеріальні ресурси (службові зв'язки між суб'єктами системи СДН, відносини між пацієнтом і працівником, професійний рівень медичного персоналу та ін.).

Головний предмет державного регулювання системи СДН представлений рівнем стоматологічного здоров'я населення та його станом, на який можна впливати й покращувати.

З викладеного вище вбачається, що держава в процесі державного регулювання впливає далеко не на всі суспільні відносини, що виникають у суспільстві у результаті надання СДН, а лише на ту їх частину, що має найсуттєвіше значення для особи, суспільства і держави.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, проведені дослідження засвідчують, що сучасній парадигмі державного регулювання системи СДН притаманні такі особливості:

1) результативне та ефективне функціонування системи СДН на інноваційних засадах в умовах реформування сфери охорони здоров'я не може обійтися без активної регулюючої ролі держави, яка виконує, насамперед, функції компенсатора недосконалостей ринкового механізму господарювання;

2) у процесі історичного розвитку системи СДН постійно змінюються моделі її державного регулювання, тобто трансформуються основні напрями, форми, методи, інструменти та функції державного регулювання;

3) характер державного регулювання системи СДН залежить, насамперед, від визначених пріоритетів соціально-економічного розвитку загалом та особливостей реформування сфери охорони здоров'я зокрема;

4) державне регулювання у сфері СДН носить системний характер, що пов'язано з наявністю у цій сфері відповідної структури, єдності зв'язків між елементами тощо;

5) у процесі державного регулювання держава контролює соціальну спрямованість діяльності у сфері СДН. Відповідно механізми державного регулювання системи СДН, як правило, вміщують вбудовані соціальні методи та інструменти (державні соціальні програми та гарантії, соціальне страхування, соціальна адаптація та реабілітація, соціальний розвиток тощо);

6) масштаби державного регулювання системи СДН, його конкретні форми, методи та функції суттєво відрізняються в різних країнах.

Таким чином, можемо стверджувати, що раціональне державне регулювання системи СДН не протистоїть механізму її ринкового регулювання (саморегулювання) й не підміняє його, а свідомо використовує його регулюючий потенціал, надає ринковим регуляторам цілеспрямований характер. У кінцевому підсумку це сприяє досягненню поставлених державою цілей і пріоритетів у системі СДН з меншими економічними та соціальними витратами, що й визначає перспективи наших подальших наукових досліджень.

Література:

1. Біда О.В., Струк В.І., Забуга Ю.І. Аналіз стану стоматологічного здоров'я та рівня зубного протезування населення в Україні. Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П.Л. Шупика. 2013. Вип. 22. С. 370—377.
2. Гладун З.С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): монографія. Тернопіль: "Економічна думка". 2005. 460 с.
3. Литвинова Л.О., Донік О.М., Артемчук Л.І. Реформування стоматологічної допомоги населенню України: проблеми сьогодення. Український стоматологічний альманах. 2020. № 2. С. 109—114.
4. Мазур І.П. Всесвітня федерація стоматологів у формуванні стратегії розвитку стоматології. Сучасна стоматологія. 2017. № 3. С. 100—102.
5. Мельниченко О.А., Ємченко В.І. Пріоритети публічного управління розвитком ринку стоматологічних послуг. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. 2018. № 2. С. 129—134.
6. Мельниченко О.А., Удовиченко Н.М., Ємченко В.І. Полеміка щодо співвідношення понять "стоматологічна допомога" та "стоматологічна послуга". Харків: ХНМУ, 2019. С. 48—50. URL: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22913>
7. Про стоматологічну діяльність: проект Закону України від 31 трав. 2016 р. № 4736. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59262
8. Торбас О.М. Державне регулювання розвитку ринкових механізмів у системі охорони здоров'я на місцевому рівні в Україні. Економіка та держава. 2011. № 4. С. 129—131.
9. Шевцов В. Мобільність як ключовий принцип надання стоматологічної допомоги в об'єднаних територіальних громадах. Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 3 (42). С. 160—166.

References:

1. Bida, O.V. Struk, V.I. and Zabuha, Yu.I. (2013), "Analysis of the state of dental health and the level of dental prosthetics in Ukraine", Zbirnyk naukovykh

prats' spivrobitnykiv NMAPO im. P.L. Shupyka, vol. 22, pp. 370—377.

2. Hladun, Z.S. (2005), Derzhavna polityka okhorony zdorov'ia v Ukraini (administratyvno-pravovi problemy formuvannia i realizatsii) [State health policy in Ukraine (administrative and legal problems of formation and implementation)], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

3. Lytvynova, L.O. Donik, O.M. and Artemchuk, L.I. (2020), "Reforming dental care for the population of Ukraine: current problems", Ukrain's'kyj stomatolohichnyj al'manakh, vol. 2, pp. 109—114.

4. Mazur, I.P. (2017), "World Federation of Dentists in the formation of a strategy for the development of dentistry", Suchasna stomatolohiia, vol. 3, pp. 100—102.

5. Mel'nychenko, O.A. and Yemchenko, V.I. (2018), "Priorities of public management of the development of the dental services market", Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk, vol. 2, pp. 129—134.

6. Mel'nychenko, O.A. Udovychenko, N.M. and Yemchenko, V.I. (2019), "Controversy over the relationship between the concepts of "dental care" and "dental service"", available at: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/22913> (Accessed 14 May 2021).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The draft Law of Ukraine "About dental activity", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59262 (Accessed 14 May 2021).

8. Torbas, O.M. (2011), "State regulation of the development of market mechanisms in the health care system at the local level in Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. 4, pp. 129—131.

9. Shevtsov, V. (2019), "Mobility as a key principle of providing dental care in the united territorial communities", Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadiuvannia, vol. 3 (42), pp. 160—166.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73